GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 1262
קובץ: תשובות סופיות

תנ"ך

שאלון 1262 (אקסטרניים)

הוראות לנבחן

מדינת ישראל, משרד החינוך.
סוג הבחינה: בגרות. מועד הבחינה: חורף תשפ"א, 2021. מספר השאלון: 1262.
תנ"ך
הוראות לנבחן
א. משך הבחינה: שעה וחצי.
מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות – (2×40) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי הבחירה – (1×20) – 20 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך עברי שלם בלי פירושים ובלי תוספות.
מותר להשתמש בתנ"ך מתורגם.
מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
מותר להשתמש במילון לועזי־עברי / עברי־לועזי.
ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.
הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.
כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
בהצלחה!

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

כללי המענה במועד זה (חורף תשפ"א): המבנה המודפס בשער (80 + 20) תואם את מכתב הפיקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי מיום 15.12.20 בנושא "מבנה שאלון בחינת הבגרות מסגרת ה־30%" (שאלון 1262: פרק ראשון – 40×2 = 80; פרק שני – על אהבה וחסד / בין שאול לדוד, 20×1 = 20). מסמך התובנות של הפיקוח לחורף תשפ"א (11.04.21) עוסק גם בשאלון 1262 במועד זה (שאלות 1 ו־4), ומזכיר באופן כללי את "המיקוד וחוקי המענה המיוחדים למועד זה", אך אינו מפרט כללי מענה מיוחדים לשאלון 1262; לא נמצא מסמך רשמי אחר המפרט אותם. לכן מובאים כאן כללי הבחירה כפי שהודפסו בשאלון עצמו, בראש כל פרק: פרק ראשון – שתי השאלות 1–2 (40 נקודות לכל שאלה), ובכל שאלה סעיף א' חובה (25 נקודות) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ג' (15 נקודות); פרק שני – שאלה אחת מתוך 3–4 (20 נקודות), שכל סעיפיה חובה.

הערה לפתרונות: בציטוטי הפסוקים בפתרונות השם המפורש נכתב בצורת ה' (גם עם אותיות שימוש: וַה', לַה'), כמו בשאלון. בשאלות 3–4 השאלון מצלם את הטקסט המקראי; במקורות הוא מובא כפי שהוא מודפס (וההבדלים מנוסח המסורה מצוינים בכותרת כל מקור), ואילו בציטוטים שבפתרונות הנוסח הוא נוסח המסורה בניקוד ובלי טעמים; כתיב וקרי – מובא הקרי. בשאלה 4 (שמואל א כ"ד) מספרי הפסוקים הם כמו בשאלון; במהדורות שבהן הפרק מתחיל בפסוק "וַיַּעַל דָּוִד מִשָּׁם" (כמו מהדורת הנוסח שממנה מצוטטים הפסוקים) מספר כל פסוק גדול באחד, והוא מובא בסוגריים המרובעים (למשל: "חָלִילָה לִּי מֵה'" (שמואל א כד, ו [בחלוקה אחרת: כד, ז])).

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות (80 נקודות)

שאלה 1

א. (1) איכות המנחה מבטאת את יחס המביא: קין הביא סתם "מִפְּרִי הָאֲדָמָה" (בראשית ד, ג), והבל – את המיטב, "מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמֵחֶלְבֵהֶן" (בראשית ד, ד); ה' פונה אל האדם ואל כוונתו ("אֶל־הֶבֶל וְאֶל־מִנְחָתוֹ"). (אפשר גם: "מִקֵּץ יָמִים" – איחור וחוסר זריזות.) (2) בפסוק ז' ה' מציב בחירה – "אִם־תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ" (בראשית ד, ז) – וקובע "וְאַתָּה תִּמְשָׁל־בּוֹ" (בראשית ד, ז): הדחייה היא מבחן אם קין ישלוט בכעסו ובחטא.

ב. (1) עונש: קין מתלונן שעונשו כבד מכדי שיוכל לשאת אותו – מחאה ובקשה להקלה. חטא: קין מודה שחטאו (הרצח) גדול מכדי שיימחל – הכרה בחטא, ייאוש וחרטה. (2) "עונש" הולם יותר: בפסוק י"ד קין מונה רק את מרכיבי העונש – "הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי... וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ וְהָיָה כָּל־מֹצְאִי יַהַרְגֵנִי" – ואינו מזכיר את הרצח; ה' עונה באות מגן (פסוק ט"ו). (אפשר גם: "חטא" – "וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר" כביטוי לבושה.)

ג. (1) שני העונשים פוגעים בעבודת האדמה ובפרנסה ממנה, בלשון קללה: "אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ" (ג, י"ז) לעומת "אָרוּר אָתָּה מִן־הָאֲדָמָה" ו"לֹא־תֹסֵף תֵּת־כֹּחָהּ לָךְ" (ד, י"א–י"ב). (2) עונש קין חמור יותר: הקללה חלה עליו עצמו ולא על האדמה; האדם עוד יאכל "בְּזֵעַת אַפֶּיךָ", ולקין האדמה לא תיתן את כוחה; קין גם נידון ל"נָע וָנָד" – כנגד חומרת הרצח. (אפשר גם: עונש האדם חמור יותר – מוות, "וְאֶל־עָפָר תָּשׁוּב", לכל הדורות.)

שאלה 2

א. (1) היתר: אכילת בשר – "כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה" (בראשית ט, ג). הגבלה: "אַךְ־בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ" (בראשית ט, ד) – אסור לאכול בשר שדמו (נפשו) בו. נימוק: הדם הוא הנפש, כוח החיים, ואין לאדם רשות עליו; יחס של כבוד לחיים. (2) בפרק א' הותר רק צומח ("כָּל־עֵשֶׂב... לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה"), ובפרק ט' גם בשר ("כִּירֶק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כֹּל"). עמדה: כן – ההיתר הוא ויתור לאדם האלים שלאחר "חָמָס" (ו, י"א), והיחס לחיות הוא "וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם"; ובצד זה – הגבלות מוסריות חדשות (אפשר לטעון גם שאין זו הידרדרות).

ב. (1) איסור רצח – "שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ" (בראשית ט, ו); הנימוק: "כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם" (בראשית ט, ו). (2) העונש: מוות, "דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ" (מידה כנגד מידה); מבצעים: בני האדם – "בָּאָדָם", וה' הוא הדורש ("אֶדְרֹשׁ").

ג. (1) "שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ" (ט, ו): הענישה נמסרת לבני אדם, ולכן צריך גוף שיברר וישפוט; גם "אֶדְרֹשׁ" (ט, ה) – לשון דין וחקירה. המקרה: רצח (שפיכת דם אדם). (2) מרחיבה – בני האדם מקבלים סמכות שיפוט וענישה, עד המתת הרוצח, שהייתה קודם בידי ה' (קין, ד, ט"ו). (אפשר גם: מצמצמת – הענישה עוברת מנקמה פרטית למסגרת משפט מוגבלת.)

פרק שני – נושאי הבחירה (20 נקודות)

שאלה 3

א. (1) פרנסה: "זִמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ מִפְּרִי כַפֶּיהָ נָטְעָה כָּרֶם" (משלי לא, טז); מלאכת יד: "יָדֶיהָ שִׁלְּחָה בַּכִּישׁוֹר וְכַפֶּיהָ תָּמְכוּ פָּלֶךְ" (משלי לא, יט); תרומה לחברה: "כַּפָּהּ פָּרְשָׂה לֶעָנִי וְיָדֶיהָ שִׁלְּחָה לָאֶבְיוֹן" (משלי לא, כ). (2) "נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עִם־זִקְנֵי־אָרֶץ" (משלי לא, כג) – הבעל מכובד, יושב עם ראשי העיר ושופטיה בשערים; גם "שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁהּ" (לבוש יקר) ו"וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ" (משרתות).

ב. (1) החן והיופי החיצוניים מטעים וחולפים ("שקר", "הבל"); הערך האמיתי הוא פנימי – יראת ה', מוסר ומעשים ("וְיִהַלְלוּהָ בַּשְּׁעָרִים מַעֲשֶׂיהָ"). (2) עמדה מנומקת, למשל: לא מסכים – גם היום מעריכים אדם באמת לפי אופיו ומעשיו, ויש ביקורת על שיפוט לפי מראה; מכירים בכך שהתרבות מבליטה מראה חיצוני. (אפשר גם: מסכים – התרבות העכשווית מקדשת מראה ותדמית.)

שאלה 4

א. דוד מציג לשאול את כנף המעיל כראיה – "וְאָבִי רְאֵה גַּם רְאֵה אֶת־כְּנַף מְעִילְךָ בְּיָדִי" (שמואל א כד, יא [בחלוקה אחרת: כד, יב]) – כדי לשכנע אותו להפסיק את המצוד ("וְאַתָּה צֹדֶה אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ"): הצלת חייו, ובפנייה פומבית גם חיזוק תדמיתו כנאמן בדרך למלוכה. (אפשר גם: שמירה על קדושת "משיח ה'" – מעמד שדוד, המשוח, עתיד לרשת.)

ב. ייסורי המצפון בתוך המערה – "וַיַּךְ לֵב־דָּוִד אֹתוֹ עַל אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־כָּנָף אֲשֶׁר לְשָׁאוּל" (שמואל א כד, ה [בחלוקה אחרת: כד, ו]) – כשאין עדים ואין תועלת; והעיקרון "חָלִילָה לִּי מֵה' אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לַאדֹנִי לִמְשִׁיחַ ה'" (שמואל א כד, ו [בחלוקה אחרת: כד, ז]), למרות לחץ אנשיו. (אפשר גם: "יִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֶךָ... וְיָדִי לֹא תִהְיֶה־בָּךְ" – ויתור על נקמה.)

כל הבגרויות בתנ"ך עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/tanach